

קריאה יקרה

בשבוע האחרון של המושב האחרון של הכנסת הקודמת נתקבל חוק לשון הרע בקריאה הסופית. בשבוע האחרון של המושב הראשון של הכנסת הנוכחית דנה הכנסת בתיקונים שמציעה הממשלה להכניס לחוק זה.

התיקונים הם קליעון, והם לא ישנו את האופי הדראקוני של החוק. אולם הם הספיקו, כנראה, כדי להרדים את העיתונות. לכן לא נוצרה האווירה הציבורית הדרושה כדי להתריד את הכנסת משלחתה.

אדישות מורה זו של העיתונים מזכירה את אדישותם במשך החודשים הארוכים בהם דנה הכנסת בחוק לשון הרע המקורי. רק אחרי שכבר נתקבל אותו חוק בקריאה סופית, התיקונים עוררה העיתונות. העולם הזה, שעמד בראש המאבק, הצליח לשבור את קשר השתיקה. עיתונאים רבים, שכלל לא ידעו עד אז מה נאמר בחוק, החלו מעיינים בו — וגדמו. כך נוצרה המערכה הציבורית הגדולה של העיתונות.

כיום המצב דומה. עיתונאים רבים לא קראו את הצעת התיקון, ולכן נידמה להם כי אכן חוסלו החומרות. אולם אם יתקבלו תיקונים אלה בלבד, ושאר החוק יישאר על כנו — תתעורר העיתונות באחד הימים, ותגלה, לתדהמתה, שהיא הלכה לישון עם נמר.

★ ★ ★

ההבדל העיקרי שבין שני התיכונים — זה של אשתדק וזה של השבוע — היה נעוץ, כמוני, בנוכחותו של אורי אבנרי בכנסת.

רוב המשתתפים בחיכות ציינו בפירוש כי החוק היה מכוון במיוחד נגד העולם הזה — ואילו שר המשפטים עצמו הודה כי סעיפים מסויימים בחוק אמנם עוררו רושם זה. היושבראש — יצחק נבון — הכיר למעשה במעמדו המיוחד של אבנרי לגבי חוק זה, בכך שלא מעט ממנו לשאת נאום ארוך בהרבה מן הזמן שהוקצה לו. גם ההקשבה היתה בלתי רגילה.

הדברים מופיעים בפרוטוקול של הכנסת כלהלן:

אורי אבנרי: כבוד היושבראש, כנסת נכבדה.

אולי יורשה לי להקדים הערה אישית. כאשר טיפלה הכנסת בפעם האחרונה בחוק לשון הרע, בישיבת פגרה מיוחדת, עמדנו, חברי ואני, והפגנו מול הכנסת. ואילו שר המשפטים, מר דוב יוסף, סיפר כאן עד כמה חשובים כל פסיק וכל נקודה בחוק זה, למען שלום הציבור. אם אני מדבר היום מעל דוכן זה, ואילו מר דוב יוסף אינו נמצא כאן, הרי שתי עובדות אלה גם יחד הן חלק מההתקוממות האינסטינקטיבית של הציבור נגד חוק פסול ונפסד.

כבוד היושבראש, בעומדי על דוכן רם זה, לא רק כחבר-כנסת, אלא הפעם גם כעיתונאי מיקצועי וכעורך-עיתון מיקצועי, איני בא לבקש חסד ולשטח את תחינת העיתונות בפני הכנסת.

העיתונות תובעת את זכותה בקומה זקופה ובראש מורם, ביודעה כי תפקידה במדינה חופשית אינו נופל אף מתפקיד הפרלמנט.

★ ★ ★

רגילים לחלק את רשויות המדינה לשלוש: הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת. זוהי חלוקה מיושנת, שהתאימה לימי מונטסקייה, לפני 200 שנה. כיום יש במדינה החופשית רשות רביעית: הרשות המיידעת והמבקרת, צינור האינפורמציה לאזרח החופשי והחשוב — העיתונות.

אין זו רק רשות אחת מארבע, בת-חורין ושתי-זכויות. בלעדיה לא תיתכן כלל פעולתן התקינה של שלוש הרשויות האחרות בחברה חופשית.

אין תימנע שרירות הרשות המבצעת, איך תיתכן ביקורת על הרשות המחוקקת וחינוש פניה בבחירות המוניות, איך תיתכן פומביות המשפט ובחינת פניה של הרשות השופטת — ללא עיתונות בת-חורין, יוזמת, תוקפנית, לוחמת, בלתי-תלויה?

ואם תשאלו: מי שמך? מי שם את העיתונאי? מי בחר בו — לעומת נבחר העם בבית זה? הריני עונה: העם הוא הבוחר, יוסיום ושבווע-שבוע.

כעיתונאים, אין אנו נבחרים אחת לארבע שנים, בבחירות שבהם מופעלים מנגנונים צעירי מים, ומורקים עשרות מיליונים לירות לרוב. העיתונאי נבחר ביכולתו לספק אינפורמציה מהימנה. כישורו ומידת השפעתו — כרוכה ומותנית אוטומטית בריבוי האזרחים הרוצים לקרוא את דבריו, והמתייחסים אליהם ברצינות. כעורך שבועון אני נבחר מדי שבוע, על-ידי רבבות אזרחים, ליד הקיוסק.

כל הרשויות משולבות זו בזו ועומדות לביקורת הדדית, כשמעל לכולן היתה צריכה לעמוד החוקה. אין העיתונות רוצה לעמוד מחוץ לחוק, אך גם אין היא רוצה שהממשלה תוציא אותה אל מחוץ לחוק.

והרי זה, כבוד היושבראש, מה שקרה. כי מה שמתיימר להיות חוק לשון-הרע, אינו חיקוק דמוקרטי, המאפשר פעולה תקינה של עיתונות בלתי-תלויה, והמונע הפקרות. חוק זה, ברגע שיופעל ברצינות, יחסל את חופש העיתונות ויפרוץ פתח להפקרות בלתי-מוגבלת, על-ידי סתימת פי הביקורת העיתונאית.

★ ★ ★

איך הוא עושה זאת? יוזמיו ומנסחיו של חוק לשון הרע פיתחו שיטה מחוכמת מאין כמוה. החוק מורכב מעשרים-ושבעה סעיפים, כמעט כולם חמורים. אבל הצטברות הסעיפים יחד היא יותר מאשר סך-הכל של המרכיבים. התחברות הסעיפים היא ההופכת את החוק למכשיר קטלני.

אדגים זאת בתמונה מן ההתייצבות: מוקש הוא תמיד מכשיר מסוכן. אבל יכול אתה לדרוך על מוקש ולהינצל בפגיעה קלה. לכן טורח חבלן מומחה לזרוע שדה-מוקשים, שבו כל המוקשים מחוברים יחד, כך שכאשר אתה דורך על מוקש אחד, אתה מפעיל את כולם, ואין לך סיכוי כלשהו למלט את חייך.

זוהי דמותו של חוק זה. הוא מורכב בעיקרו מחמישה מוקשים מחוברים, שכל אחד מהם חמור ומסוכן, ואילו כולם יחד מהחיים מלכות-מות.

● המוקש הראשון: ההגדרה הקיצונית של "לשון הרע". כמעט כל ביקורת שלילית נכ-ללת בהגדרה זו. ציור האף העקום של פלוני, תצלום של פלמוני בשעה שהוא אוכל בצורה מסויימת, הגדרת פעילותו הצינית של העסקן שלמוני — כל אלה יכולים, "להשפיל אדם בעיני הבריות" או "לבזות" אותו, או "לפגוע באדם במישרתו", כולל "מישרה ציבורית". מוקש זה לא היה כל כך נורא, אלמלא צירופו למוקש השני, השולל כל הגנה יעילה מן הנאשם או הנתבע.

● המוקש השני: ביטול ההגנה של "אמת דיברתי". בימי הדיקטטורה הקולוניאלית האנגלית אמנם היתה הגדרה חמורה של דיבה, כמו זו שבחוק לשון הרע, אך ניתן לאדם שיחרור מלא מאישום, אם הצליח להוכיח בבית-המשפט כי הפירסום היה נכון ואמיתי.

והנה בא חוק לשון הרע ושינה זאת. הוא עדיין דורש הוכחת האמת, אך אין הוא מסתפק בכך. הוא דורש הוכחה משהו, שספק אם הוא ניתן בכלל להוכחה: שהיה בעניין "עניין לציבור". דבר זה כולו תלוי בהערכה סובייקטיבית של שופט. ועצם אי-הידיעה של העיתונאי מה תהיה דעתו הסובייקטיבית של השופט, שאינו יודע מי הוא, תרתיע אותו מלפרסם דבר שטובת הציבור מחייבת את פירסומו.

● המוקש השלישי: הרחבת מעגל האחראים ללשון הרע. כאן אפשר להטיל טרור על כל המערכת, מן העורך הראשי ועד המודיע.

● המוקש הרביעי: הטיל הדיקטטור המנדטורי את האחריות על העורך הראשי, שקיבל על עצמו אחריות זו בחוקף רשיון, שניתן לו אחרי בדיקת כושרו. עתה בא המחוקק ואומר:

נשף בחירת מלכת המים לשנת 1966

מטעם מערכת "העולם הזה"

בחסות: עץ הזית יצרני שמן וסבון C.D.

יתקיים

במוצאי-שבת זה, 20 לאוגוסט 1966

במלון "רמת אביב", תל-אביב

מועמדות:

הדרכה — — — — לאה פלטר
תנועה — — — — שמעון לוי
איפור — — — — אסתר גורלי
תסרוקות — — — — סלון אנטה

תשורות:

כתר ושרביט למלכה — טופז
שעון CERTINA — — — — טופז
שמלת ערב — בית אופנה "ריאו"
גרבי ויוה מריה — חב' ז'ירוטקס

תוכנית:

- שתי תזמורות קצב
- הרקדנית הבינלאומית — ריה מנלי
- טריו אווזי הבר
- תגלית הזמר 1966 — מרצדס
- שירי עמים — רן אלירן
- שמוליק וג'וזי
- הופעות חובבים
- מצעד המועמדות (תנועה: שמעון לוי)
- מנחה — שמואל שי
- בחירת מלכת המים
- טקס ההכתרה.

אתה תהיה הבוחר. כל בעל כרטיס-כניסה לנשף

ישתתף בבחירה והוא שיקבע מי תהיה המלכה.

כרטיסים: הפצה ראשית, "לאן", פסו' דיזונגוף ת"א; בכל משרדי הכרטיסים ובמערכת "העולם הזה", קרליבך 12, ת"א, טל. 30134. ארגון — פרסום אבני